

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

У статті досліджено стан та розвиток законодавчого регулювання в Україні та його вплив на розвиток перестрахування, а також проаналізовано методи державного регулювання страхової діяльності. В процесі дослідження визначено основні нормативні документи, які регулюють здійснення перестрахових операцій в Україні. Надано перелік та охарактеризовано українські та світові організації, які здійснюють регулювання перестрахової діяльності. Також проаналізовано послідовність укладення договорів перестрахування з перестраховиками – нерезидентами, визначено перелік документів, які застосовуються при укладанні перестраховальних операцій. У статті розглянуто законодавство інших країн в області перестрахування.

Ключові слова: перестрахові операції; методи регулювання; нормативні документи з регулювання перестрахових операцій; Закон України "Про страхування".

Постановка проблеми. Перестрахові операції, на відміну від інших видів страхування, не регулюються в жодній країні чітко визначеними законами, положеннями, указами та умовами. Єдиною країною, в якій чітко прописані умови перестрахування є Німеччина та її закон "Про договір страхування" (VVG). Перестрахове законодавство в різних країнах має обмежений публічний доступ. Наприклад, положення, які встановлені законодавством, зазвичай прописуються в договорах перестрахування, але ця інформація є внутрішньою для кожної окремо взятої страхової (перестрахової) компанії та недоступна для широкого кола споживачів. Але, як показує практика, за відсутності чіткого перестрахового законодавства операції перестрахування зазвичай проводяться на основі взаємної довіри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в розвиток законодавства в області перестрахування зробили українські вчені: В. Д. Базилевич, Р. В. Пікус, О. Д. Заруба, М. С. Клапків, С. С. Осадець.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних та практичних аспектів розробки і впровадження ефективної законодавчої політики в області перестрахування.

Виклад основного матеріалу. Зазвичай перестрахові компанії застосовують страхове законодавство та трактують його так, ніби до перестрахування висуваються такі ж вимоги, як і до страхування. Загальні

правила про договір страхування можна застосовувати лише тоді, якщо вони носять загальний характер та однаково застосовуються як до страхування, так і до перестраховання. Але не всі країни можуть трактувати вимоги до договору страхування так само як до договору перестраховання. Це можуть робити тільки ті країни, в яких перестраховання підпадає під чинність закону про страхування.

Загалом договір перестраховання регулює правовідносини між страховиком та перестраховальником на основі відносин, які склалися протягом десятиріч та відповідають запитам цедента.

Державне регулювання перестрахового ринку включає в себе сукупність форм, методів та інструментів регуляторного впливу (рис. 1).

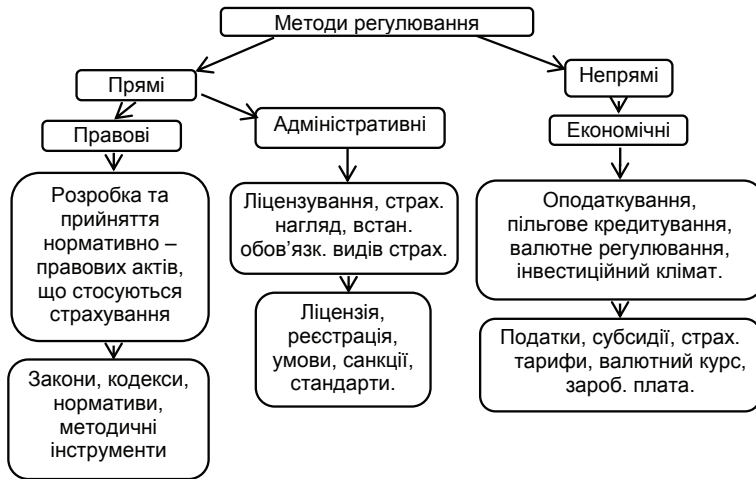

Рис. 1. Методи державного регулювання страхової діяльності

Джерело: [3].

Застосування та поєднання усіх методів, форм та інструментів державного регулювання страхової та перестрахової діяльності мають враховувати рівень розвитку національного ринку та його інтеграційні процеси, а також особливості економічних та соціальних процесів в Україні.

Основними нормативними документами, які регулюють здійснення перестрахових операцій є: Закон України "Про страхування" від 7 березня 1996 року № 85/96–ВР; Постанова національного банку України "Про

Теоретичні та прикладні питання економіки. – 2014. – №2 (29)

застосування іноземної валюти в страховій діяльності" від 11.04.2000 № 135; Закон України "Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму" від 28 листопада 2002 року № 249–IV; Розпорядження Нацкомфінпослуг "Про затвердження Порядку складання звітних даних страховиків" від 03.02.2004 № 39; Постанова КМУ "Про затвердження Порядку та вимог щодо здійснення перестраховування у страховика (перестраховика) нерезидента" від 4 лютого 2004 року № 124; Розпорядження Нацкомфінпослуг "Про затвердження Порядку надання страховиками (цедентами, перестраховувальниками) інформації про укладенні договори перестраховування з страховиками (перестраховиками) нерезидентами до Держфінпослуг" від 04.06.2004 № 914; Розпорядження Нацкомфінпослуг "про затвердження Вимог до рейтингів фінансової надійності (стійкості) страховиків та перестраховиків – нерезидентів" від 03.12.2004 № 2885; Розпорядження Нацкомфінпослуг "Про затвердження Порядку погодження в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України договорів перестраховування з перестраховиками – нерезидентами для перерахування (купівлі) іноземної валюти страховиками – резидентами та страховими (перестраховими) брокерами – резидентами" від 03.06.2005 № 4123; Розпорядження Нацкомфінпослуг "Про затвердження Вимог до рейтингу фінансової надійності (стійкості) страховика – нерезидента, який має право здійснювати страхову діяльність в Україні" від 28.08.2007 № 7924; Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755–VI.

Виходячи з того, що вітчизняні перестрахові операції виконуються в більшості випадків за кордоном, нагляд за їх проведенням здійснюється Групою з протидії відмивання брудних грошей (FATF) та Міжнародною асоціацією органів страхового нагляду (IAIS). Дані організації здійснюють нагляд за законністю перестрахових операцій, контролюють їхні фінансові потоки, забезпечують нормативно – правову підтримку, а також інформаційну підтримку національних органів національного ринку.

Нагляд та регулювання діяльності страхового та перестрахового ринків може здійснюватися самими учасниками ринку або особами, яким на договірних засадах доручена така перевірка. Ця перевірка здійснюється в основному аудиторськими компаніями, які перевіряють бухгалтерську та фінансову звітність страховиків.

Досить важливою складовою регулювання страхового та перестрахового ринків є наявність та функціонування саморегулятивних організацій. На сьогоднішній час в Україні існує три таких організації, а саме Ліга страхових організацій, Українська федерація страховиків, Асоціація "Страховий бізнес".

Згідно із Законом України "Про страхування" перестраховальна операція застосовується тоді, коли [4]:

- страховик бере на себе страхові зобов'язання в обсягах, що можуть перевищувати можливості їх виконання за рахунок власних активів;

- страхова сума за окремими об'єктом і видом страхування перевищує 10 відсотків сплаченого статутного фонду і сформованих вільних резервів та страхових резервів на останню звітну дату.

Укладення договорів перестраховування за межами України зі страховиками (перестраховиками) нерезидентами дозволяється тільки у разі, коли:

- законодавством країни, в якій зареєстрований страховик (перестраховик) – нерезидент, передбачений державний нагляд за страховою і перестраховальною діяльністю;

- страховик (перестраховик) – нерезидент здійснює безперервну страхову (перестраховальну) діяльність не менше, ніж три роки до дати укладення договору перестраховування;

- відсутні факти порушення страховиком (перестраховиком)-нерезидентом законодавства про страхову і перестраховальну діяльність із питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом та боротьби з тероризмом країни його реєстрації.

При здійсненні перестраховальних операцій переважно використовуються такі документи:

- 1) договори перестраховування. Діляться на загальні, в котрих визначаються загальні умови і порядок перестраховальних операцій (форма перестраховування, тип договору, розмір комісії та ін.) і об'єктні, в котрих вказуються об'єкти перестраховування, страхові суми, види ризиків, терміни дії, перестраховальні премії та інші умови;

- 2) перестраховальна пропозиція (сліп), котра служить для передачі інформації про можливий об'єкт перестраховування;

- 3) перестраховальна ковер-нота, котра застосовується як тимчасова або постійна форма договору перестраховування в факультативному перестрахованні. Якщо сторони не укладають об'єктні договори перестраховування, ковер-нота діє як форма договору на весь період перестраховування;

4) реєстри договорів (бордеро договорів) – переліки страхових договорів, переданих в перестраховання, з вказанням обсягів відповідальності та величин перестраховувальних премій;

5) реєстри збитків (бордеро збитків) — переліки перестрахованих договорів, за котрими були збитки, з вказанням обсягів збитків, котрі повинні бути відшкодовані перестраховиком. Обидва різновиди реєстрів переважно застосовуються при квотному облігаторному перестрахованні. При факультативному перестрахованні пересилаються копії актів про страхові випадки, копії платіжних документів про здійснену виплату і документів, котрі підтверджують страховий випадок.

При масових видах страхування (страхування цивільної відповідальності, автокаско, страхування життя, страхування від нещасних випадків) переважно застосовується квотне облігаторне перестраховання. При страхуванні великих майнових і фінансових ризиків найчастіше застосовується факультативне перестраховання. Досить рідко для таких ризиків застосовується факультативно – облігаторне перестраховання або непропорційне перестраховання за надлишком суми. При страхуванні загальних результатів діяльності страховика застосовується непропорційне перестраховання за надлишком збитковості.

Для більш повної картини розглянемо законодавство інших країн стосовно нагляду за перестраховою діяльністю, яке найбільш чітко представлене в таких країнах, як Німеччина, Литва, Латвія, Білорусія та Росія.

Німецьким перестраховикам не потрібно одержувати дозволи на здійснення перестраховання. Є дві категорії перестраховиків: перша категорія – страховики, які займаються страхуванням і перестрахованням. Ця категорія підлягає повному нагляду з боку регулятора. Причиною цього є наявність угод прямого страхування поряд із перестрахованням. Друга категорія – це так звані професійні перестраховики, виключним видом діяльності яких є перестраховання.

Страхова діяльність в Литві регулюється Законом "Про страхування" від 18 вересня 2003 р. Нагляд за страховиками є повним, а за професійними перестраховиками є обмеженим. Перестрахованням в Литві можуть займатися як страховики, так і професійні перестраховики. Страховики, які отримали ліцензію на страхування, можуть здійснювати перестраховання за тими видами страхування, на які є ліцензія. Компанія, яка займається виключно перестрахованням, не повинна отримувати жодних ліцензій.

Страхова діяльність в Латвії регулюється Законом "Про страхові компанії та нагляд за страховими компаніями" від 1 вересня 1998 р. Останні зміни були внесені 27 березня 2003 р. Закон Латвії, як і Литви, був цілком змінений у зв'язку зі входженням до Європейського Союзу. Страхові компанії, що зареєстровані в країнах ЄС, можуть вільно здійснювати страхову діяльність на території Латвії без реєстрації [1].

Страхова та перестрахова діяльність в Росії регулюється Законом Російської Федерації "Об организации страхового дела в Российской Федерации" від 27 листопада 1992 р. У цей закон було внесено останні зміни в грудні 2003 р. Згідно з російським законом страхова та перестрахова діяльність є об'єктом повного, прямого нагляду. Страхові компанії, які займаються виключно перестраховуванням, є об'єктом такого ж нагляду, як і страховики, які займаються страхуванням і перестраховуванням [2].

Страхова та перестрахова діяльність в Білорусії регулюється Законом від 3 червня 1993 р. "О страховании". Останні зміни в цей закон були внесені 31 січня 2000 р. Державним регулятором є комісія страхового нагляду при Міністерстві фінансів. У законодавстві Білорусі, як і більшості країн, передбачено можливість існування страхових організацій та професійних перестраховиків, виключним видом діяльності яких є перестраховування.

Таким чином, законодавче регулювання ринку перестраховування потребує доопрацювання та запровадження окремого законопроекту, який стосуватиметься саме перестрахового сектору. Такий крок дозволить прописати та систематизувати усі положення перестрахового ринку, а також вирішити усі суперечки, які стосуються перестраховування як всередині країни, так і за її межами.

Література:

1. Страхування: підручник / [Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Пікус Р. В. та ін.]; за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 1019 с.
2. Страхование: учебник / [Федорова Т. А.]; под. ред. Т. А. Федоровой. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Магистр, 2009. – 1006 с.
3. Страховий та перестраховий ринки в епоху глобалізації: монографія / [Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А. та ін.] – Суми : університетська книга, 2011. – 388 с.
4. Про внесення змін до Закону України "Про страхування" від 04.10.2001 р. № 2745–111 : Закон України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2002. – № 7. – С. 50.

References:

1. Bazylevych V. D., Bazylevych K. S., Pikus R. V. *Strakhuvannia:pidruchnyk / [Insurance: Tutorial]*, Znannia Kyiv, Ukraine.

2. Fedorova, T. A. (2009), *Strakhovanye [Insurance]*, Mahystr, Moscow, Russia Federation.

3. Koz'menko O. V., Koz'menko S. M., Vasyli'eva T. A. *Strakhovoyj ta perestrakhovoyj rynku v epokhu hlobalizatsii: monohrafiia / [Reinsurance is the insurance markets in the era of globalization]*, Sumy, Ukraine.

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), "On Amending the Law of Ukraine "On Insurance", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR)*, vol. 7., pp. 50.

Надійшла до редколегії 27.02.14

Прокофьева Е. В., аспирант

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

**ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ РЫНКА
ПЕРЕСТРАХОВАНИЯ УКРАИНЫ**

В статье исследовано состояние и развитие законодательного регулирования в Украине и его влияние на развитие перестрахования, а также проанализированы методы государственного регулирования страховой деятельности. В процессе исследования определены основные нормативные документы, регулирующие осуществление перестрахов операций в Украине. Предоставлен перечень и охарактеризованы украинские и мировые организации, которые осуществляют регулирование перестраховочной деятельности. Также проанализированы последовательность заключения договоров перестрахования с перестраховщиками – нерезидентами, определен перечень документов, которые применяются при заключении перестраховочных операций. В статье рассмотрено законодательство других стран в области перестрахования.

Ключевые слова: перестраховочные операции; методы регулирования; нормативные документы по регулированию перестраховочных операций; Закон Украины "О страховании".

Prokofjeva E., postgraduate student

Taras Shevchenko National University of Kyiv

**LEGISLATIVE REGULATION
OF REINSURANCE MARKET IN UKRAINE**

This paper investigates the status and development of legal regulation in Ukraine and its impact on the reinsurance and analysis methods of state regulation of insurance. The study identifies the key regulations that regulate reinsurance operations in Ukraine. It contains a list and characterized Ukrainian and international organizations that regulate reinsurance activities. Also analyzed the sequence of contracting reinsurance with reinsurers – the non – defined list of documents used in the conclusion of reinsurance operations. The article deals with the law of other countries in reinsurance.

Keywords: reinsurance operations, methods of regulation of reinsurance transactions, the law of Ukraine "On Insurance".